

EL ROL DEL PERIODISTA EN LA INFORMACIÓ ESPECIALITZADA

Tomàs Delclós

Director del Ciberpaís

on dia. Abans de res, voldria agrair a l'organització del Congrés la invitació a participar en aquesta taula. El meu tema, inevitable, és la perspectiva de la premsa generalista no especialitzada en el tractament d'un tema especialitzat com pot ser el científic o tecnològic. Estem, tal com s'ha comentat, en una situació de trànsit. Trànsit en el que és l'utilitatge empresarial per als menesters periodístics; trànsit en els interessos pròpiament informatius; és a dir, el tema científic, el tema tecnològic, crec, té cada vegada més atractiu, cada cop està generant més notícies; i, en canvi, encara el que és la cuina redaccional dels mitjans (insisteixo que estic sempre parlant de mitjans generalistes, no dels especialitzats) està poc preparada per a administrar aquest increment de notícies que apareixen, o sorgeixen, o es fabriquen en l'àmbit científic i tecnològic. Hi ha una certa distància encara entre el periodista i aquest objecte de la notícia que és l'objecte científicotecnològic. Distància sobre la qual, si cal buscar responsabilitats, cal buscar-les en ambdós costats.

Per una banda, l'imaginari de la professió quant a l'estatus que s'atribueix a l'ofici, a determinades especialitats de l'ofici, ja que preval encara la figura del periodista polític, del periodista enviat especial, del periodista d'internacional, etc. al periodista que, davant la perplexitat dels seus companys, mostra un interès a cobrir informativament una àrea com és ara la de la ciència o la tecnologia. Això és potser un reflex fins i tot més general, no només gremial, d'un altre problema. El concepte *cultura* no engloba la necessitat de conèixer uns mínims referents científics o tecnològics.

Una persona culta pot citar les obres shakesperianes, saber qui és John Cage o Tom Waits, però pot no únicament no manejar cap paràmetre del que seria la cultura científica sinó fer ostentació de la seva ignorància. Pots presumir com a humanista que no saps res i que no pretens saber res d'aquest món. A l'inrevés, al científic, aquest xantatge culturalista no li funciona d'una manera inversa de la mateixa forma perquè, en principi, pot ser que no tin-

gui interès per Tom Waits, John Cage o l'obra shakesperiana, però és més difícil que faci ostentació del seu desinterès.

En tot cas, en aquest caldo cultural té certa lògica que l'aparició del periodista amb un cert bagatge en l'àmbit científicotecnològic per a administrar aquesta informació resulti més difícil que l'aparició del periodista motivat per a cobrir la informació esportiva, política o econòmica. A l'altra banda, també tenim el que seria l'objecte, el protagonista de la notícia, el mateix científic que, en molts casos, també és per la seva part incapaç de saltar la barrera del seu àmbit acadèmic, de la seva terminologia suposadament científica i explicar-se a la resta dels mortals. I llavors, davant la dificultat d'un científic o d'un tecnòleg o tècnic que no sap explicar als altres el que fa en un llenguatge més quotidià, no protegit en la seva pròpia terminologia, i la dificultat d'un periodista per a entendre allò del que no sap, explicar el que succeeix en el món científic i tecnològic encara presenta dificultats. Dificultats que van minvant, però que encara existeixen.

Aquí abans havíem esmentat que ens trobàvem en una etapa de trànsit, trànsit fins i tot en l'utilitatge de les redaccions. Aquesta s'ha fet en un clima que jo diria, si no de desconfiança, fins i tot de combat entre el que fóra la cultura del redactor, la cultura redaccional, i el que seria la cultura informàtica. Entre la cultura del periodista que ha d'utilitzar els nous aparells d'edició, etc. i la cultura de qui ha de convèncer el periodista que allò és bo per a ell i per al seu ofici. Aquí també les responsabilitats són d'ambdues bandes. D'una banda, el periodista té por a la introducció de noves rutines que l'obliguen a renovar aprenentatges, però, de l'altra, els informàtics, que han d'atendre demandes del periodista que poden ser prosaiques, molts cops les desatenen o no les consideren.

Un element, clau per a mi, en aquesta, en certa manera, incomunicació, que dic que va pel camí de superar-se i sempre parlo en termes generals, entre el que seria el periodista i el món de la informàtica, és el de les barres de la terminologia. I per això mateix insistim en aquest punt, al qual tinc una mena de mania especial perquè considero que, per exemple en l'àmbit de la informàtica, hi ha un abús de terminologia esotèrica per part dels tècnics i enginyers informàtics, del món de la producció informàtica. I això té una repercussió, per exemple, en l'àmbit empresarial, funciona quasi com una protecció laboral. En la mesura que és un saber intransferible, ells es perpetuen en el seu lloc de treball. I també té, per dir-ho així, una protecció de casta. Aquest esoterisme terminològic és una barrera molt difícil de traspassar i els identifica com a tribu exquisida i els perpetua com a tal tribu. Això no és un problema de terminologia exclusiu dels informàtics; en moltes disciplines científiques hem assistit a l'edició de llibres i tesis doctorals *cum laude* en què, per dir-ho així, la inexistència de noves idees s'oculta a base de nova terminologia. És a dir, noves paraules però no noves idees. Llavors, jo sempre he admirat personatges com Galbraith, que jo suposo que és un

senyor que sap molt d'economia i els llibres del qual, si t'hi apropes, s'entenen. Per què? Perquè crec que és un personatge que està segur de la seva saviesa i no té la menor dificultat a transmetre-la. En canvi, deixebles de Galbraith resulten autènticament il·legibles i incomprensibles perquè es protegeixen en aquest obscurantisme terminològic. I ho fan, crec, per tal que la resta del món no descobreixi que van completament nus quant a saviesa.

I per això mateix, per exemple, hem d'agrar a personatges com ara Sokal, que tal com vostès deuen saber és un cavaller que fa un parell d'anys, fart en certa manera de l'escenografia desconstructivista que aclapara les universitats americanes, va enviar a una revista especialitzada en desconstructivisme un article *fool*, completament *fool*, sobre el tema. I la revista el va publicar, orgullosa de tenir un original tan impactant i innovador. Quan va estar publicat i ja havia passat els arbitratges necessaris en aquest tipus de publicacions tan serioses, Sokal va denunciar la fal·làcia i l'engany a què havia sotmès per aquesta publicació. I després ha tret un llibre realment higiènic –ell té formació matemàtica– on es repassen les teories lacanianes, de Foucault, etc. i, sense desmentir-les, òbviament perquè no és la seva comesa ni això desautoritza el global de la teoria, canalitza les barbaritats que aquests destacadíssims pensadors han comès en utilitzar, no com a metàfora sinó com a instrument científic, conceptes matemàtics. I resulta higiènic perquè quan t'encaraves amb Lacan les dificultats eren aclaparadores. I, com en la informàtica, generalment et culpabilitzes a tu mateix, i penses: «No ho entenc, és culpa meva»; «No em funciona aquest programa, és culpa meva perquè jo no sé configurar allò». Bé, que algú, sense exculpar-te de la necessitat de millorar els teus coneixements en psicologia i configuració matemàtica, et digui que hi ha també errors en la informàtica i en l'autor de la teoria serveix, diguem-ne, d'un cert consol. El tema terminològic, per tant, per a mi és important.

I, en aquest moment, la tasca d'un mitjà generalista (no dic d'un mitjà especialitzat) és, bàsicament, davant l'emergència d'unes noves tecnologies, poder apropar-les al ciutadà culte. Per a mi, un ciutadà culte és un ciutadà curiós; no el que em cita les obres completes d'Ortega y Gasset sinó el que té curiositat. I un personatge culte, un ciutadà culte en aquests moments, inevitablement ha de tenir curiositat davant l'emergència de les noves tecnologies perquè cada cop es veurà més implicat en aquest món digital i, quan vagi a obrir la nevera, d'aquí a poc temps necessitarà un cert coneixement sobre el que suposa tenir un xip a la nevera. Per tant, per dir-ho així, la tasca d'un mitjà generalista, tot i que publiqui unes pàgines especialitzades d'una determinada matèria, és satisfer la curiositat, culta, d'aquesta ciutadà. No tant sobre les tripes tecnològiques de tot aquest món emergent de les noves tecnologies, perquè això crec que ja ho compleixen certes publicacions especialitzades, sinó bàsicament sobre els usos i la cultura d'ús d'aquestes noves tecnologies.

Sempre poso l'exemple, perquè sempre m'ha semblat prou clar, de l'aparició de les videocàmeres domèstiques fa anys. Fa no sé quants anys varen aparèixer les videocàmeres domèstiques i hi havia tota una cultura o un discurs sobre què suposava l'aparició d'aquestes càmeres. Fins llavors, la producció de la imatge era patrimoni dels grans sistemes de producció; el ciutadà estava marginat de la producció d'imatges... Amb la videocàmera arribava el moment adàmic en què el ciutadà s'incorporava a la producció d'imatges; la videocàmera havia de ser un element alternatiu al discurs audiovisual de les grans institucions... En fi, una festa major progressista a l'entorn de l'aparició de les videocàmeres. I què ha passat? Evidentment, la tecnologia de les videocàmeres en permet usos alternatius. Però la cultura d'ús de la videocàmera, no la tecnologia de la videocàmera sinó la cultura d'ús de la videocàmera, ha produït, sense remei, que es circumscriu a la filmació de bodes i batejos. Amb la tecnologia de la informàtica també pot passar una cosa semblant. És a dir, es poden dir discursos teòrics sobre el potencial, certament, d'aquesta tecnologia, però, en canvi, la cultura d'ús d'aquesta tecnologia realment pot estar sotmesa o bé a dictàmens, diguem-ne, de màrqueting o a conceptes molt empobridors i que desaprofitin aquesta mateixa tecnologia. Per tant, per a mi un concepte bàsic, quasi pedagògic en la informació sobre les noves tecnologies, és la cultura d'ús d'aquestes noves tecnologies.

Informativament, ho hem dit abans, encara hi ha una certa dificultat per a apropar-se a aquest món com a notícia. Però, al mateix temps, cada vegada més apareixen més notícies sobre el món tecnològic i, fins i tot, afegixen un plus, un valor afegit a la notícia en si mateixa. I això, per exemple, és un perill que està patint actualment Internet. Internet ja habita entre nosaltres, no perquè tot el món tingui Internet, sinó perquè ja és una paraula que, més o menys, tot el món situa, té una certa explicació del que és. I ara aquesta paraula afegix valor de canvi a moltes de les informacions. Per exemple, en el tema criminal. Qualsevol comerç d'imatge pornogràfica, que fins ara es feia per correu postal i no mereixia més que un breu en un diari, si aquest comerç s'ha produït a través d'Internet, aquesta aurèola encara màgica que tenen les noves tecnologies afegix un plus a aquesta informació que la sobredimensiona. I llavors veiem associada la idea d'Internet a una mena de majordom del crim amb l'auxili impagable encara de grans institucions universals, tal com ho fou la UNESCO, que fa quinze dies va organitzar un gran congrés mundial sobre el delictes de la pedofília, però no sobre el tràfic en qualsevol de les seves variants sinó circumscriu a Internet.

Hi ha una criminalització de les noves tecnologies. Molts cops parlar de noves tecnologies no vol dir que siguem molt moderns. Depèn de com se'n parli. No sé què passarà el famós 1 de gener de l'any 2000, més aviat sóc una mica reticent a creure'm tota la literatura apocalíptica sobre que els avions cauran, els ordinadors no funcionaran, etc. Hi haurà desgavells, però,

en tot cas, jo sóc incapaç de profetitzar exactament què passarà l'1 de gener del 2000. Entre altres coses perquè tots els profetes en el món informàtic s'han clavats unes batzacades considerables i presenten un índex d'encert molt reduït. Però, en tot cas, s'ha generat al voltant de l'efecte 2000 tota una literatura de tipus mil·lenarista que, en lloc de parlar de bruixes, parla de xips. Però amb la mateixa perspectiva cultural amb què fa mil anys es parlava de bruixes. Per tant, tampoc únicament parlar de noves tecnologies ens fa moderns sinó que depèn de com es parli d'aquestes noves tecnologies. En el fons, s'està transmetent un cert pensament conservador i refractari a aquestes.